

8 Ferdsel og sensitive enheter ved KYSTEN

8.1 Området og lokaliteten

De fleste verneområder ved kysten har tradisjonelt vært små reservater, som sjøfuglreservatene, men det er i senere tid også etablert flere nasjonalparker og større verneområder langs kysten. Mange av verneområdene har stor andel hav og små landområder. Generelt har verneområder ved kysten lang brukshistorie og stor andel kulturbetinga vegetasjonstyper. Kysten er spesielt viktig for mange arter av fugl gjennom hele året, både under hekking, trekk og overvintring. Ferdselen i verneområder på kysten i dag er svært mangfoldig og variert både i type ferdsel og mengde besøkende.

8.2 Registreringer og sammenstilling av ferdsel ved kysten

Hovedtrekk ved ferdsel ved kysten

Mye av ferdselen i kystområder er lik ferdselen i fjell og skog, men mye skiller seg også betydelig. Dette gjelder særlig bruken av vannflaten, som ofte er den dominerende bruken, og denne legger også grunnlaget for mye av transporten til land og på land, gjennom infrastruktur med brygger og ilandstigningspunkter. Eksisterende infrastruktur på land vil i de fleste tilfeller gi et godt bilde av hovedtyngden av ferdselen (type og lokalisering) på lokaliteten. Selve vannflaten innbyr til spredt bruk over store arealer, men i mange tilfeller er også ferdselen på vann sterkt kanalisert, for eksempel kajakkpadling langs land eller ulik båtbruk langs faste båtleder.

Registrering av ferdsel tar utgangspunkt i en sjekklister/veileder for beskrivelsen av ferdsel i lokaliteter. Registreringene bygger på beskrivelser av infrastruktur og beskrivelser av den dominerende/typiske bruken av denne infrastrukturen. Deretter beskrives annen bruk som kommer i tillegg (**tabell 8.1**). Til slutt skal det gis en kort beskrivelse av forventa utvikling, eventuelle nye tiltak/infrastruktur eller besøk. Vurder de ulike ferdselsformene i forhold til kriteriene i **tabell 8.2**.

Tabell 8.1. Sjekkliste for beskrivelse av ferdsel i lokaliteten.

Dagens situasjon			Planlagt
Sjekkliste infrastruktur	Sjekkliste, bruk av infrastruktur/området	Sjekkliste, andre forhold	Sjekkliste, planer for tiltak og fremtidig bruk
<p>Gi en beskrivelse av infrastruktur for å komme seg til lokaliteten: Tettsted, hyttefelt, overnattingssteder, Riksveger, Fylkesveger, mindre veger, besøksentre, båtleder, rutebåt, båtskyss, buss, tog, sykkel osv.</p> <p>Gi en beskrivelse av hvilken infrastruktur brukerne / de besøkende benytter seg av på lokaliteten:</p> <p>Linjeferdsel: langs tråkk, stier, merka stier, stilegeme (bredde, opparbeiding, universell utforming osv.), veger, bruer, klopper, sykkelsti, Via ferrata, eventuelle vannveier (padling. . .), skiløyper.</p> <p>Punktferdsel: brygge, ilandstigningspunkt, p-plass, rasteplass, benker og møblering, informasjonsskilt, WC, søppeldunker, gapahuk-skjul, turisthytter, bål- og leirplasser, utsiktspunkt, landemerker, stikryss osv.</p> <p>Areal: anlegg for uorganiserte aktiviteter (ramper osv.), anlegg for organiserte aktiviteter - skole, barnehage, speider osv.</p>	<p>Gi en beskrivelse av dagens eller planlagt bruk av lokaliteten (aktiviteter, areal, omfang, sesong):</p> <p>Tradisjonelle aktiviteter: bading, seiling, båtturn, padling, rotur, sykling (grusveg), fiske, jakt, bærplukking, ridning, ev. skitur</p> <p>Moderne (nyere) aktiviteter: Geo-caching, stisykling (type), fjellklatring, juving, brettaktiviteter (vann, type), vannskuter, vannski, skitur (type).</p> <p>Organiserte aktiviteter: guida grupper (kommersielt), arrangementer, skoler/ barnehage/leirskole (for eksempel ridning, sykkel, klatring).</p> <p>Hvem brukerne er (dersom dette er relevant for beskrivelsen av ferdsel): slik som for eksempel demografi (alder), bosted (lokale, hytteeiere, turister), eller gruppestørrelse.</p>	<p>Spesielle forhold ved ferdselen som ikke inngår i den typiske/dominerende beskrivelsen. Angi areal og sesong når denne bruken foregår. Vurder om det er spesielle naturforhold som er relevant for aktiviteter der det er relevant.</p> <p>Ferdsel utenfor infrastruktur: Spesielle attraksjoner utenfor sti: Øyhopping Surfing/Kiting Seiling, motorbåt/vannski, Fiske Jakt Å ha med hund er vanlig Stor ferdsel i hekkeperiode fugl Mye overnatting i telt Ridning Sykling (mange typer inkl el-sykkel) Treningsområde for hund/ dressur</p> <p>Andre aktiviteter: Turtrim/toppturer, stolpejakt, registreringskasser, orienteringsposter, store arrangementer som kan omfatte drone/modellfly, konkurranser, organiserte turer, motorferdsel osv.</p>	<p>Gi en beskrivelse av forventet utvikling av lokaliteten: bakgrunn, planlagt infrastruktur, hvor langt i prosessen har man kommet, fremtidig bruksintensitet.</p> <p>Hva kan være alternativ utvikling, f.eks. anleggelse av stier eller annen infrastruktur.</p>

Tabell 8.2. Kriterier for å beskrive ferdsel som påvirkningsfaktor.

Romlig utstrekning (skala, areal som blir berørt)

- Tidsmessig utstrekning og variabilitet (tidspunkt med bruk, sesong)
- Omfang (sannsynlig bruksmengde)
- Type bruk/brukere/aktiviteter (stort «fotavtrykk»?)

Sistnevnte inkluderer spesielle bruks-/aktivitetsvarianter som en må være oppmerksom på. To ekstra faktorer kan være 'hastighet' og 'rekkevidde'.

Noen hovedtyper av ferdsel ved kysten

Vi presenterer her fire hovedtyper av ferdsel ved kysten som går på i hvilken grad de besøkende bruker arealene konsentrert eller spredt, og hvor stort volum av besøkende det er på stedet.

Linjeferdsel og stor bruk. Dette kan være kyststier eller stier opp til utsiktspunkt eller attraksjoner og er ofte godt tilrettelagte og merka stier. Ferdselen er sterkt kanalisert. Inkluderer også etablerte båtleder.

Linjeferdsel og liten bruk. Noen tråkk og merka/umerka stier i kystområder kan også ha lite bruk. I slike områder kan det ofte være kombinasjon av bruk av stien og det å bruke terrenget.

Punktferdsel og stor bruk kan være brygge, ilandstigningspunkt, bade-plass, parkeringsplass, informasjonspunkt, knutepunkt, piknikplasser, campingplasser, landemerke, attraksjon, turisthytte osv. der folk stopper opp og bruker et mindre areal. Ofte flytende overgang til **Store områder** som også kan ha stor bruk.

Store områder med spredt ferdsel er vanlig på vannflaten med en rekke ulike aktiviteter. Badeplasser kan også være store og mindre punktaktige.

8.3 Sensitiv vegetasjon ved kysten

Dette kapitlet inneholder en gjennomgang av sensitive vegetasjonsenheter for verneområder dominert av kyst, der også åpen mark, inkludert våtmark og kulturmark kan forekomme (**tabell 8.3**). Enhetene representerer vegetasjon eller landskapsformer som enten er spesielt tråkkvake, har dårlig evne til gjenvekst eller er begge deler. Hver enkelt enhet defineres og beskrives. Alle de sensitive enhetene er relatert til hovedtyper, grunntyper, lokale komplekse miljøvariabler eller beskrivelsessystemet i NiN (Halvorsen mfl. 2015). For beskrivelser av forholdet mellom sensitive enheter og NiN henvises til Bakgrunnsdokument.

Tabell 8.3. Sensitive vegetasjonsenheter ved kysten.

Sensitive vegetasjonsenheter KYST (inkludert våtmark og kulturmark)
Berg og grunnlendt mark
Bratt skråning med ustabil substrat
Brink/bratt skrent
Myr eller annet fuktig område med vegetasjonsdekke
Fuktsig/blauthøl
Sanddynemark og -strand
Tørr skog og hei på ustabil substrat

NiN-tilknytning: Utforming av grunntyper i T2 Åpen grunnlendt mark og T34 Kystlynghei med høy uttørkingsfare (UF - f, g) i kombinasjon med eksponert terreng. Utforminger av grunntyper i T1 Nakent berg og T6 Strandberg med spredt vegetasjonsdekke.

Berg og grunnlendt mark

Berg og grunnlendt mark har sparsomt eller tynt vegetasjonsdekke og finnes ofte som en overgang mellom selve skogen og hav eller fjord. Her er det normalt ikke trær, eller bare spredte enkelttrær. Enheten kan finnes over hele landet, men omfatter ikke områder med nakent berg.

Berg og grunnlendt mark er sensitiv fordi spredt vegetasjon og grunt jordsmonn lett slites helt bort dersom slitasje oppstår. Det er ikke et kraftig rotsystem som binder jorda sammen, og der det er fast fjell, ligger vegetasjonen laust oppå. I tillegg er evnen til gjenvekst etter slitasje dårlig fordi det er tørt og eksponert, som gir ustabile forhold for ny vegetasjonsetablering.

En del grunnlendt og kalkrik mark, spesielt i sørlige deler av landet, er hotspot for sjeldne arter.

Bratt skråning med ustabil substrat

Bratte skråninger med ustabil substrat kan finnes overalt langs kysten der det er kraftig helling og samtidig fint eller på annen måte ustabil substrat. Spesielt er områder med tynt vegetasjonsdekke oppå mineraljord utsatt for erosjon dersom slitasje oppstår, men enheten kan også omfatte fuktige grunntyper i bratt terreng.

NiN-tilknytning: Kan opptre innen mange ulike NiN hoved- og grunntyper med høy uttørkingsfare der det er fint substrat (S1 Kornfordeling d-h) og bratt (8TH Terrenghelling ca. > 10°). Kan også finnes i fuktige grunntyper i bratt terreng (som i T8 Fuglefjelleng/-topp). I tillegg omfatter enheten i sin helhet grunntypene 3/6/9/16/17/18 av T13 Rasmark, grunntype 7 av T16 Rasmarkhei og -eng og hele hovedtype T17 Aktiv skredmark.

Bratte skråninger med ustabil substrat er sensitive fordi det lett kan utløses erosjon og utvasking/utrasing dersom det oppstår slitasje. Erosjon kan forverres over tid selv om ferdselen opphører. Det er ikke lett å angi nøyaktig hvor stor helling som trengs for at det skal regnes som bratt. Rasvinkelen varierer mellom ulike typer substrat, slik at erosjon lettere vil inntreffe dersom substratet er fint. Erfaringsmessig er bakker med mer enn 10 grader helling bratte, så dette kan være en praktisk tommelfingerregel i felt.

Brink/bratt skrent

Brink/bratt skrent finnes i tilknytning til småkupert landskap med løsmasser, gjerne i varierte landskapsformer med krappe og bratte skrenter. Den kan ha en glidende overgang mot enheten **Bratte skråninger med ustabil substrat**, men Brink/bratt skrent er normalt mindre i utstrekning og har oftest et tydelig knekkpunkt.

NiN-tilknytning: Kan opptre i mange ulike hoved- og grunntyper (se også Bratt skråning med ustabil substrat). Enheten defineres av 8TH Terrenghelling og S1 Kornfordeling.

Brinkene ligger inne i et større landskap og kan være omgitt av alle mulige vegetasjonstyper. Ofte skyldes brinken krappe, geologiske overganger, og de har ofte enten fast berg eller temmelig løs mineraljord.

Brinkene/skrentene er sensitive fordi det lett kan oppstå erosjon og utvasking/utrasing dersom det blir slitasje, og situasjonen kan forverres over tid selv om ferdselen opphører. I tillegg har knekkpunktet og øvre del av brinken dårlig slitestyrke på grunn av tynt vegetasjonsdekke.

Myr eller annet fuktig område med vegetasjonsdekke

Myr eller annet fuktig område er større, sammenhengende områder (> 10 m) som er overflatepåvirket av vann. Fuktige områder finnes alle steder der det er fuktig i bakken, gjerne som større våtmarkskompleks, sumpskog eller myrområder. Fuktige områder kan være både flate og hellende. Enheten kan ha glidende overgang mot **Fuktsig/blauthøl**, men er større og mer homogen i utformingen.

NiN-tilknytning: Omfatter hele hovedtypene V4 Kaldkilde, V2 Myr- sumpskogsmark, T30 Flomskogsmark, V8 Strandsumpskogsmark. Grunntyper 1/2/6/7/10/11/14/15/17/18/21/23/25/27/28 av Åpen jordvannsmyr. Grunntypene 1 og 2 av Nedbørsmyr. Fuktige og dårlig drenerte utforminger av T12/T33 (Semi-naturlig) strandeng. Grunntype 8 av T21 Sanddynemark. Noen utforminger av friske grunntyper i T4 Fastmarksskogsmark med dårlig drenering.

Fuktige områder er sensitive fordi de har dårlig slitestyrke, og det oppstår lett spor av tråkk som kan forverres med økt ferdsel. Dersom det er hellende terreng eller rennende vann, kan tråkket drenere vann og føre til utvasking og erosjon. Hellende fuktige områder har dermed også dårlig gjenvekstevne fordi grunnen blir ustabil. Flate, fuktige områder har god evne til gjenvekst dersom påvirkninga opphører.

Fuktsig/blauthøl

Fuktsig/blauthøl er små søkk (eller pytter), mellom 2 og 10 meter store, som er overflatepåvirket av vann. Blauthøl kan ha stående vann eller bare være skikkelig blaute. Enheten kan også dekke litt større områder (inntil 15 m) med helling der det er rennende vann fra et oppkomme eller utspring nær eller et stykke unna stien. Fuktsig/blauthøl kan finnes alle steder der det er fuktig i bakken, både i nærheten av større fuktige områder og vannforekomster, men også som små lommer i tørrere terreng. Enheten kan ha glidende overgang mot **Myr eller annet fuktig område**, men er mindre.

NiN-tilknytning: Små, blaute pøler og oppkomme som kan opptre innen ulike hovedtyper, V1 Åpen jordvannsmyr, V3 Nedbørsmyr, T4 Fastmarksskogsmark, T30 Flomskogsmark, T34 Kystlynghei, V2 Myr- og sumpskogsmark og V8 Strandsumpskogsmark.

Fuktsig/blauthøl er sensitive fordi de har dårlig slitestyrke, og det oppstår lett spor av tråkk som kan forverres med økt ferdsel. Dersom det er hellende terreng eller rennende vann, kan tråkket drenere vann og føre til utvasking og erosjon.

Sanddynemark og -strand

Enheten omfatter sanddyner eller sandstrender med ustabil substrat og naturlig sparsomt vegetasjonsdekke. En del arter, spesielt insekter, trenger slikt ustabil og nakent substrat for å overleve og formere seg, og dersom områdene gror igjen, vil dette føre til tap av habitatet. Ferdsel er dermed både bra og dårlig for slike områder. Sanddyner forekommer langs en gradient fra ren sand uten vegetasjon til vegetasjonsdekte brune dyner og dyneheier med økende avstand fra sjøen. Enheten kan også forekomme i flomsonen eller i deltaområder til større elver.

NiN-tilknytning: Grunntypene med spredt vegetasjonsdekke (2-4/7) i hovedtypen T21 Sanddynemark, men også grunntypene med sluttet vegetasjonsdekke (5/6) dersom slitasje først oppstår. Grunntypene 4/6 i hovedtype T29 Grus- og steindominert strand og strandlinje og grunntypene 2/3/6 av T18 Åpen flomfastmark.

Sanddynemark og -strand er sensitiv både på grunn av dårlig slitestyrke og dårlig evne til gjenvekst. Det glisne vegetasjonsdekket binder ikke substratet, og substratet er så ustabil at det lett eroderer av vær og vind. I tillegg er det så sakte plantevekst at gjenvekst etter slitasje tar svært lang tid. Ofte ligger enheten eksponert i forhold til vær og vind, og slitasje vil gi vinderosjon som kan forverres også dersom ferdselen opphører.

Tørr skog og hei på ustabil substrat

Tørr skog og hei på ustabil substrat forekommer i områder på kysten med fint og ustabil substrat.

NiN-tilknytning: Utforminger av grunntypene 13/14/15/16 av T4 Fastmarkskogsmark og T34 Kystlynghei som har høy uttørkingsfare (UF - f, g) i kombinasjon med eksponert terreng og fint substrat.

Tørr skog og hei med ustabil substrat ved kysten er sensitiv fordi den både har dårlig slitestyrke og dårlig evne til gjenvekst. Det er glissen vegetasjon i felt- og bunnsjiktet, og det er lite urter og busker med planterøtter som binder jorda. Det ustabile substratet eroderes av vind og vær dersom slitasje oppstår, og dermed er det dårlig grunnlag for gjenvekst av ny vegetasjon selv om ferdselen opphører.

Rødlista naturtyper og arter

Det er mange rødlista arter som finnes i kystmiljøer, både av moser, lav, sopp og karplanter. Flere av naturtypene i kystmiljøer er også rødlista. Noen av dem, som sanddynemark og ulike myrtyper, er definerte sensitive enheter. For andre rødlista naturtyper vil deler av naturtypene, spesielt fuktige områder eller bratte områder, kunne inngå i sensitive enheter.

Sårbarhetsvurderinger av vegetasjon på kysten legger ikke opp til systematiske registreringer av rødlista arter og naturtyper i felt. Eksisterende data, fra Artskart, Naturbase og Miljødirektoratets innsynsløsning for NiN-kartlegging, vil gi en pekepinn om forekomster av rødlista arter og naturtyper i lokaliteten. Forekomster av rødlista arter eller naturtyper inngår ikke i vektningssystemet for sårbarhetsvurderingen, men det gjøres en kvalitativ vurdering av forekomstens betydning for lokalitetens sårbarhet slik at dette kan inngå i forvaltningas vurdering av behov for tiltak.

8.4 Sensitivt dyreliv ved kysten

Sensitive arter

En sammenstilling av eksisterende kunnskap om forekomst av fugler og pattedyr bør gjøres før registrering i felt. Dette kan gjøre kartlegginga av sensitive enheter, som er selve grunnlaget for utregning av sårbarhet for lokaliteten, enklere og i noen grad også kvalitetssikre kartfestinga av funksjonsområder/livsmiljø. I tillegg er flere av de sensitive enhetene sterkt knytta til kunnskap om faunaen i området (for eksempel kjente hekkelokaliteter for rovfugl, måker, terner osv.).

Fugler og pattedyr er plassert i tre kategorier som definerer sannsynligheten for negative effekter knytta til ferdsel i hekke- og yngletiden; **trolig ikke**, **mulig** og **sannsynlig** (tabell 8.4). Her framkommer også artenes rødlistestatus og nasjonal forvaltningsinteresse, slik at flere hensyn kan tas parallelt.

Sensitivitet og sesong

Vær oppmerksom på at enkelte artsgrupper, i tillegg til å være sensitive for ferdsel i hekkeperioden, også kan være sensitive til andre tider av året. Kystlandskapet huser mange fugler på trekk, samt arter som overvintrer, også flere arter som ikke hekker på fastlands-Norge. Generelt kan vi anta at artene er mindre sensitive for ferdsel utenom hekkesesongen, og det er trolig sjelden stor sannsynlighet for negative effekter som går utover reproduksjonen (tabell 8.5). Vær imidlertid oppmerksom på større rovfugler og ugler, som kongeørn og hubro som er sensitive for ferdsel i etableringsfasen (tidlig vårvinter). Deltaområder og andre viktige raste-/overvintringsområder som benyttes av fugler i trekkidene og om vinteren (så lenge det er isfritt), er sensitive områder høst, vinter og vår. Mye forstyrrelse i områder som er viktige rasteplasser under trekkperiodene, kan medføre at fugl ikke får nok tid til å tilegne seg nok næring under trekket. Vi har beskrevet hvilke perioder i året dyrelivet i hver enkelt enhet kan være sensitivt for ferdsel (tabell 8.6).

Tabell 8.4. Sensitivitet for ferdsel i hekke-/yngletiden hos et utvalg av fugl og større pattedyr som forekommer ved kysten, inklusive kulturlandskap ved kysten (unntatt LC-arter som antas å være robuste ift. forstyrrelse, dvs. kategoriene trolig ikke og mulig mht. sensitivitet), samt artens rødlistekategori. **Utheva skrift** betyr at arten står på lista over arter av nasjonal forvaltningsinteresse (her: trua arter, nær trua arter og særlig hensynskrevende arter). Fargesettinga angir om arten i hovedsak er knytta til **myr (brun)**, **innsjøer og dammer (blå)**, **marint (turkis)** eller **kulturlandskap (gul)**. Artene knytta til andre livsmiljø er ikke fargesatt (svart).

	Livskraftig	NT Nær trua	VU Sårbar	EN Sterkt trua	CR Kritisk trua	
Trolig ikke		sandsvale stær taksvale	oter svartrødstjert			
Mulig		bergirisk blåstrupe gjøk gulspurv gresshoppesanger kornkråke lirype nattergal sivspurv skjeggmeis stormsvale vaktel	lunde rosenfink sanglerke sivhøne steinkobbe vannrikse	myrrikse svartstrupe	hauksanger hortulan	
Sannsynlig	brunnakke dvergfalk dvergsnipe enkeltbekkasin fjæreplytt gravand grågås gråmåke havsule havørn heilo jordugle knoppsvane kongeørn krikkand myrsnipe rødnebbterne rødstilk sandlo	siland sildemåke smålom småspove steinvender stokkand storjo storlom storskarv strandsnipe svartbak temmincksn. tjeld toppand toppskarv trane tårnfalk vandrefalk	dverglo fiskemåke jaktfalk snadderand toppdykker tyvjo ærfugl	dvergdykker dvergmåke hettemåke horndykker sivhauk skjeand sothøne stjertand storspove teist	alke brushane havhest hubro knekkand krykkje makrellterne polarlomvi svarthalespove vipe	lomvi

Tabell 8.5. Sensitivitet for ferdsel under overvintring og trekk hos et utvalg av fugl som forekommer ved **kysten** eller ved **isfritt vann/elver** og **deltaer** i innlandet. (unntatt LC-arter) samt artens rødlistekategori. Utheva skrift betyr at arten står på lista over arter av nasjonal forvaltningsinteresse (her: trua arter, nær trua arter og særlig hensynskrevende arter). Arter angitt i kursiv hekker ikke, men er vanlig forekommende på trekk og overvintring.

	LC Livskraftig	NT Nær trua	VU Sårbar	EN Sterkt trua	CR Kritisk trua
Trolig ikke		bergirisk fiskemåke fjellrype hønehauk jaktfalk stær	dvergmåke dvergspurv hettemåke lappspurv lunde	alke krykkje myrhauk polarlomvi snøugle	dverggås
Mulig	brunnakke dvergsnipe enkeltbekkasin fjellmyrløper fjæreplytt gluttsnipe gravand grønnstilk grågås heilo hvitkinngås knoppsvane krikkand kvartbekkasin kvinand laksand lappspove	myrsnipe rugde rødstilk sandlo sangsvane siland smålom småspove sotsnipe steinvender stokkand storlom storskarv temmincksnipe toppand toppskarv trane	gulneblom havelle snadderand svartand toppdykker ærfugl	bergand dvergdykker horndykker lappfiskand sivhøne sjørre sothøne stellerand stjertand storspove sædgås vannrikse	NA ikke hekkende <i>dvergsvane gråstrupedykker hvitkinngås isfugl islom kortnebbgås polarsnipe praktærfugl ringgås sandløper taffeland tundragås tundralo tundrasnipe</i>

Sensitive arealer – livsmiljø og funksjonsområder

Dette kapitlet inneholder en gjennomgang av aktuelle sensitive enheter for dyreliv ved kysten (se **tabell 8.6**). De sensitive enhetene er i varierende grad mulig å utfigurere. Noen enheter er som oftest for store og lite hensiktsmessig å registrere i felt (slik som større grunne områder i sjøen), mens andre er mindre og veldefinerte, eller det finnes eksakt kunnskap om nåværende og historiske hekke- og ynglelokaliteter (for eksempel rovfugl eller spill-/paringsområder for brushane). Der slik steds spesifikk kunnskap finnes, er dette relevant kunnskap for sårbarhetsvurderinga i lokaliteten.

Tabell 8.6. Oversikt over livsmiljø og funksjonsområder som er aktuelle å kartlegge ved kysten, og i hvilken grad enhetene kan avgrenses. Hvilken sesong som er aktuell for registrering av enheten er angitt: Vi= vinter (nov-feb), Vå=vår (mars-april), S=sommer (mai-juli), H=høst (aug-okt). Sommeren er definert litt vidt for å favne hekkesesongen.

Sensitive enheter ved kysten	Egnethet for avgrensning	Sesong
Grunt område i sjøen	Lav til middels - Både store og mindre områder. Av og til vanskelig å avgrense tydelig i felt	Vi,Vå,S,H
Myr	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto, men kan av og til ha betydelig utstrekning	Vå,S
Innsjø og dam (inkl. brakkvannsdam)	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto	Vi,Vå,S,H
Delta	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto	Vi,Vå,S,H
Kulturlandskap ved kysten	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto, man kan være betydelig gjengrodd	S
Nakent berg (potensielt hekkeområde)	Lav til middels - Ofte store områder som er vanskelig å avgrense tydelig i felt, og uklart potensial for hekking	Vi,Vå,S
Åpen flomfastmark	Lav til middels - Både store og mindre områder. Av og til vanskelig å avgrense tydelig i felt	S
Strand og strandberg	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto, men kan av og til ha betydelig utstrekning	Vi,Vå,S,H
Fuglefjell	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto	Vå,S
Krattdominert grunnlendt mark	Lav til middels - Både store og mindre områder. Av og til vanskelig å avgrense	S
Strandeng	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto, men kan av og til ha betydelig utstrekning	S
Lynghei	Lav til middels - Både store og mindre områder. Av og til vanskelig å avgrense	S
Gammelt hult tre	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	S
Spill-/paringsområde for brushane	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vå
Viktig rasteområde for vade- og andefugl	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vi,Vå,H
Hekkeområde for rovfugl og ugler (kjent hekkeområde)	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vi,Vå,S
Terne- og måkekoloni	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vå,S
Hekkeområde for lom	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vå,S
Grotte	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vi,Vå,S,H
Trekkeveg for elg og hjort	Middels – Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vi,Vå,H
Funksjonsområder for sel	Lav til middels - Ofte store områder som er vanskelig å avgrense tydelig i felt, og uklart potensial for kasting	Vi,Vå,S,H
Ynglehi og hvileplasser for oter	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vi,Vå,S,H

De fleste enhetene beskrevet under er knytta til hekking og yngling i sommerhalvåret. Noen arter er særlig sensitive andre deler av året, for eksempel knytta til etablering av revir og pardannelse (som en del av dagrovfuglene) eller yngling. I noen tilfeller er det derfor aktuelt å regne ut sårbarhet for ulike sesonger. I beskrivelsene av de sensitive enhetene er det angitt hvilken sesong de ulike enhetene er viktig for ulike arter (H = hekking, Y = yngling, T = trekk, F = fødesøk, V = vinter).

NiN-tilknytning: M1 Grunn marin fastbunn, M3 Fast fjærelte-bunn, M4 Grunn marin sedimentbunn

Grunt område i sjøen

En lang rekke arter er knytta til grunne områder i sjøen, både i hekkeperioden, under trekket og som vinteroppholdssted. Områder med mudderbunn er spesielt viktige for en del av disse artene. Funksjonsområdet må sees i sammenheng med **Strand og strandberg** og **Fuglefjell**, da disse områdene ofte ligger tett opp mot hverandre. Mange gruntvannsområder er tradisjonelle oppholdssteder, og spesielt ferdsel til vanns kan medføre forstyrrelser for arter i slike funksjonsområder. Ferdsel i strandsonen kan også påvirke flere av disse artene gjennom reduksjon av tid tilgjengelig for fødesøk og hvile. Dette gjelder spesielt områder med begrensa utstrekning, hvor det er få alternative funksjonsområder. Se **supplement K1** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: alke (H/V), bergand (V), brushane (T), dvergdykker (V), dvergmåke (V), fiskemåke (H/V), gulnebbblom (V), havelle (V), havhest (H), hettemåke (H/V), horndykker (V), krykkje (H), lappfiskand (V), lomvi (H/V), lunde (H/V), makrellterne (H), polarlomvi (H/V), sivhøne (V), sjøorre (V), sothøne (V), stellerand (V), stjertand (V), stormsvale (H), storspove (V), svartand (V), svarthalespove (T), teist (H/V), toppdykker (V), tyvjo (H), ærfugl (H/V)

Andre aktuelle arter: gravand (H), grågås (H), gråmåke (H/V), havørn (H/V), knoppsvane (H/V), praktærfugl (V), rødnebbterne (H), sandlo (H), siland (H/V), sildemåke (H), steinvender (H/V), storjo (H/V), storskarv (H/V), strandsnipe (H), svartbak (H/V), temmincksnipe (H), tjeld (H/V), toppskarv (H/V)

NiN-tilknytning: V1 Åpen jordvannssmyr, V3 Nedbørsmyr, V9 Semi-naturlig myr, V13 Ny våtmark

Myr

Våtmarkssystemer ved kysten er attraktive naturtyper for en rekke arter, særlig dersom myr forekommer i mosaikk med andre naturtyper. Våtmarkssystemer varierer i størrelse og har ofte en betydelig utstrekning. Flere av artene blir trolig ikke nevneverdig påvirket av menneskelig tilstedeværelse, men man bør unngå å legge til rette for ferdsel nær spill- og reirplasser. For flere av artene gjelder dette gjerne tradisjonelle lokaliteter. Se **supplement K2** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: blåstrupe (H), brushane (H/T), fiskemåke (H), gjøk (H), hettemåke (H), myrhauk (V), myrrikse (H), nattergal (H), sivhauk (H), sivpurv (H), stjertand (H), storspove (H), svarthalespove (H), svartstrupe (H/V), tyvjo (H), vannrikse (V), vipe (H)

Andre aktuelle arter: dvergfalk (H), enkeltbekkasin (H), myrsnipe (H), rødnebbterne (H), rødstilk (H), smålom (H), småspove (H), strandsnipe (H), trane (H)

NiN-tilknytning: M8 Helofytt-saltvannssump, L1 Grunn limnisk fastbunn, L2 Grunn limnisk sedimentbunn, L4 Helofyttferskvannssump, L7 Modifisert limnisk fastbunn, L8 Modifisert limnisk sedimentbunn

Innsjø og dam (inklusive brakkvannsdam)

Større og mindre innsjøer og dammer ved kysten er viktige funksjonsområder for en lang rekke fuglearter. Ferdsel både langs land og på vannet kan forårsake forstyrrelser for arter som hekker i nær tilknytning til slike områder. Se **supplement K3** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: bergand (V), brushane (T), dvergdykker (H/V), dvergmåke (H), fiskemåke (H), gjøk (H), gresshoppesanger (H), hettemåke (H), horndykker (H), knekkand (H), lappfiskand (V), makrellterne (H), myrrikse (H), nattergal (H), sandsvale (H), sivhauk (H), sivhøne (H/V), sivpurv (H), sjøorre (V), skjeand (H), skjeggmeis (H/V), snadderand (H), sothøne (H/V), stjertand (H), stær (V), sædgås (V), toppdykker (H), vannrikse (H/V)

Andre aktuelle arter: brunnakke (H), dvergsnipe (H), enkeltbekkasin (H), grågås (H), knoppsvane (H/V), krikand (H), sandlo (H), siland (H), smålom (H), stokkand (H/V), storlom (H), storskarv (H), strandsnipe (H), temmincksnipe (H), toppand (H/V), trane (H)

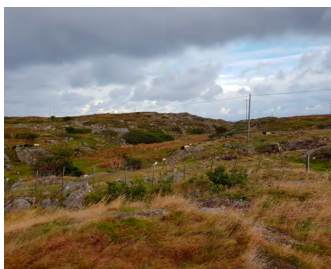

NiN-tilknytning: L1 Grunn limnisk fastbunn, L2 Grunn limnisk sedimentbunn, M1 Grunn marin fastbunn, M3 Fast fjærelbele-bunn, M4 Grunn marin sedimentbunn

Delta

Deltaområder er viktige beiteområder for mange **vade-, måke- og andefugler** under trekketidene og om vinteren. I tillegg kan en rekke arter hekke i slike områder. Siden deltaområder ofte har en relativt liten utstrekning, kan ferdsel i nærheten utløse stor grad av forstyrrelse for furasjerende og hekkende fugl. Volumet av ferdselen vil derfor være av betydning når man skal vurdere effektene av forstyrrelse for fugl i slike områder. Se **supplement K3** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle arter: Mange arter av vade-, måke- og andefugler (H/T/V)

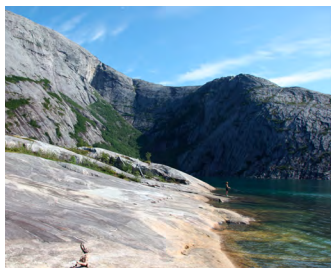
NiN-tilknytning: T32 Semi-naturlig eng, T35 Løs sterkt endret fastmark, T37 Ny løs fastmark, T43 Plener, parker og lignende, T44 Åker, T45 Oppdyrket varig eng, V10 Semi-naturlig våteng

Kuturlandskap ved kysten

Kuturlandskap ved kysten kan være tilholdssted for mange fuglearter, spesielt dersom landskapet er mosaikkpreget. Kulturlandskapet er per definisjon formet av menneskelig aktivitet, og det er i utgangspunktet ikke behov for noen spesiell tilrettelegging i forbindelse med ferdsel for artene som opptrer i kulturmark på kysten. Flere arter er imidlertid sensitive for ferdsel ved reirplassen. Se **supplement K4** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: bergirisk (V), brushane (T), dvergspurv (V), fiskemåke (H/V), gjøk (H), gresshoppesanger (H), gulspurv (H/V), hettemåke (V), hortulan (H), hønehauk (V), jaktfalk (V), kornkråke (H/V), lappspurv (V), myrhauk (V), nattergal (H), rosenfink (H), sandsvale (H), sanglerke (H), sivhauk (F), sivspurv (V), skjeand (H), snøugle (V), sothøne (V), stjertand (V), storspove (H), stær (H/V), svarthalespove (H), svartrødstjert (H), sædgås (V), taksvale (H), toppdykker (H), trelerke (V), tyrkerdue (H/V), vaktel (H), vipe (H), åkerrikse (H)

Andre aktuelle arter: brunnakke (H), dvergfalk (H), grågås (H), gråspett (V), jordugle (H), rødstilk (H), småspove (H), stokkand (H/V), tjeld (H), toppand (H/V), trane (H), tårnfalk (H)

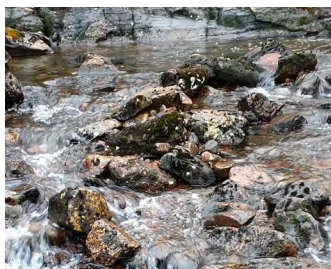
NiN-tilknytning: T1 Nakent berg, T13 Rasmark, T27 Blokkmark

Nakent berg (potensielt hekkeområde)

Flere arter av **rovfugl** og **hubro** benytter gjerne de samme reirplasser fra år til år. **Bergirisk** forekommer i områder med karrig vegetasjon. **Fiskemåke** og **krykkje** kan hekke i skorter og hyller på nakent berg, men også i menneskeskapt habitat som for eksempel bygninger og broer. **Svartrødstjerten** foretrekker også ofte habitater i tilknytning til menneskelig aktivitet, slik som bygninger og ruiner. Rovfugler og hubro kan være sårbare for menneskelig aktivitet både under etablering på vårvinteren og ved reirplassen. Se **supplement K5** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: bergirisk (H), fiskemåke (H), hubro (H/V), jaktfalk (H), krykkje (H), svartrødstjert (H)

Andre aktuelle arter: havørn (H), kongeørn (H), tårnfalk (H), vandrefalk (H)

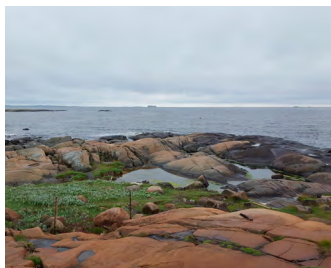
NiN-tilknytning: T18 Åpen flomfastmark

Åpen flomfastmark

Åpen flomfastmark er en klart definert naturtype som omfatter åpne arealer i flomsonen langs elver og innsjøer. **Dverglo**, **sandlo**, **strandsnipe** og **temmincksnipe** hekker på bakken og kan således være sensitiv for ferdsel som foregår på elvebanker, slik som for eksempel fritidsfiske fra land. **Sandsvalen** hekker i kolonier i utgravde, loddrette elvebredder og er trolig lite påvirket av menneskelig ferdsel. Se **supplement K6** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: dverglo (H), sandsvale (H)

Andre aktuelle arter: sandlo (H), strandsnipe (H), temmincksnipe (H)

NiN-tilknytning: T6 Strandberg, T21 Sanddynemark, T29 Grus- og steindominert strand og strandlinje

Strand og strandberg

Strender og strandberg er viktige funksjonsområder for en rekke fuglearter. Dette gjelder både i hekkeperioden, under trekket og som vinteroppholdssted. Områder med mudderflater er spesielt viktige for en del av disse artene. Funksjonsområdet må sees i sammenheng med **Grunt område i sjøen** og **Fuglefjell**, da overgangene mellom disse områdene ofte er flytende. Mange slike områder er tradisjonelle oppholdssteder, og er gjerne små og veldefinerte i utstrekning. Ferdsel både til vanns og til lands kan medføre betydelige forstyrrelser for arter i slike funksjonsområder. Se **supplement K7** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: bergirisk (H), brushane (T), fiskemåke (H/V), gjøk (H), hettemåke (H/V), jaktfalk (V), krykkje (H), lappspurv (V), makrellterne (H), myrhauk (V), sivpurv (V), snøugle (V), stjertand (V), stormsvale (H), storspove (V), stær (V), svarthalespove (T), teist (H/V), tyvjo (H), ærfugl (H/V)

Andre aktuelle arter: gravand (H), grågås (H), gråmåke (H/V), gråspett (V), havsule (H), havørn (H/V), rødnebbterne (H), sandlo (H/T), sildemåke (H), steinvender (H), storjo (H), storskarv (H), strandsnipe (H), svartbak (H/V), temmincksnipe (H), tjeld (H/V), toppskarv (H)

NiN-tilknytning: T1 Nakent berg, T8 Fuglefjell-eng og fugletopp

Fuglefjell

Funksjonsområdet må sees i sammenheng med **Strand og strandberg** og **Grunt område i sjøen**, da overgangene mellom disse områdene ofte er flytende. I hekkeperioden er fuglefjell svært viktige funksjonsområder for **alkefugl**. I tillegg hekker **skarver**, **havsule**, **måker**, **storjo**, **havhest**, **falker** og **stormsvale** på slike steder. Dette er gjerne tradisjonelle steder med til dels store tettheter av fugl. Mange fuglefjell er relativt skjerna for ferdsel i og med deres særegne og bratte topografi. Se **supplement K8** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: alke (H), fiskemåke (H), havhest (H), jaktfalk (H), krykkje (H), lomvi (H), lunde (H), polarlomvi (H), stormsvale (H), teist (H/V)

Andre aktuelle arter: havsule (H), storjo (H), storskarv (H), svartbak (H), toppskarv (H), vandrefalk (H)

NiN-tilknytning: T2 Åpen grunnlendt mark

Krattdominert grunnlendt mark

Åpen grunnlendt mark er et fastmarkssystem som forekommer spesielt langs kysten. Ofte er slike systemer karakterisert av en artsrik flora og sterkt innslag av busker og kratt. **Hauksangeren** er en karakterart i slike områder, men med svært begrensa utbredelse i Norge. **Gjøken** kan enkelte steder være vanlig forekommende i dette funksjonsområdet. Alminnelig ferdsel vil trolig ikke påvirke forekomsten av disse artene i noen større grad. Se **supplement K9** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: gjøk (H), hauksanger (H)

NiN-tilknytning: T12 Strandeng, T33 Semi-naturlig strandeng

Strandeng

Strandenger er viktige funksjonsområder for en rekke fuglearter. Dette gjelder både i hekkeperioden, under trekket og som vinteroppholdssted. Mange slike områder er tradisjonelle oppholdssteder, og er gjerne mindre og veldefinerte i utstrekning. Ferdsel kan derfor medføre betydelige forstyrrelser for arter i slike funksjonsområder, spesielt i hekkeperioden. Se **supplement K10** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: bergirisk (V), brushane (H/T), fiskemåke (H), lappspurv (V), makrellterne (H), myrhauk (V), sanglerke (H), snøugle (V), stjertand (H), storspove (H), stær (V), vipe (H), ærfugl (H/V)

Andre aktuelle arter: dvergfalk (H), dvergsnipe (H), gravand (H), grågås (H), myrsnipe (H), rødnebbterne (H), rødstilk (H), sandlo (H), tjeld (H)

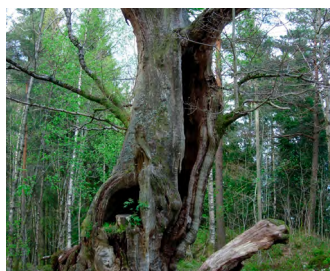
NiN-tilknytning: T34 Kystlynghei

Lynghei

Kystlyngheier er viktige funksjonsområder for en rekke fuglearter. Mange arter har primært tilhold her i hekkeperioden, mens andre forekommer i slike områder året rundt. Flere rovfugler benytter lyngheier som jaktområder om vinteren. Kystlyngheiene varierer i størrelse, og har ofte en betydelig utstrekning. Flere av artene blir trolig ikke nevneverdig påvirket av menneskelig tilstedeværelse. Se **supplement K11** vedrørende artsspesifikk bruk.

Aktuelle rødlista arter: bergirisk (H), gjøk (H), hubro (H/V), jaktfalk (V), lirype (H/V), myrhauk (V), snøugle (V), storspove (H), svartstrupe (H/V), tyvjo (H), ærfugl (H)

Andre aktuelle arter: brunnakke (H), dvergfalk (H), fjæreplytt (H), grågås (H), havørn (H), heilo (H), jordugle (H), kongeørn (H), myrsnipe (H), rødnebbterne (H), småspove (H), tårnfalk (H)

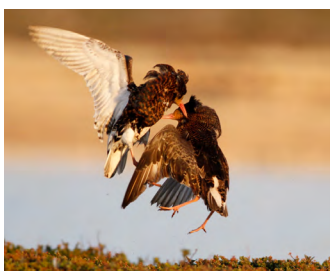
NiN-tilknytning: 4TL-HL Hult lauvtre

Gammelt hult tre

Gamle hule trær er viktige hekkeplasser for flere av våre **uglearter** og spurvefugler som **meiser**, **fluesnappere** og **stær**. Slike trær registreres, også uten at det er dokumentert hekking. Permanente eller mye brukte leirplasser i hekketida vil utgjøre forstyrrelser for hulerugere.

Aktuelle rødlista arter: stær (H)

Andre aktuelle arter: ulike arter av ugler og spurvefugl

NiN-tilknytning: V1 Åpen jordvannsmyr, V3 Nedbørsmyr, V9 Semi-naturlig myr, V10 Semi-naturlig våteng, V13 Ny våtmark, T12 Strandeng, T33 Semi-naturlig strandeng

Spill- og paringsområde for brushane

Spillplasser for **brushane** forekommer i rikere starr- og grasmyrer samt på strandeng. Der slike områder er kjent, registreres de som en egen enhet i sårbarhetsvurderinga.

Aktuelle rødlista arter: brushane (H)

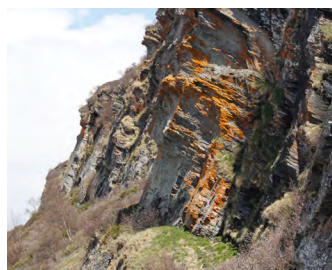

NiN-tilknytning: M1 Grunn marin fastbunn, M3 Fast fjærelte-bunn, M4 Grunn marin sedimentbunn, L1 Grunn limnisk fastbunn, L2 Grunn limnisk sedimentbunn, L7 Modifisert limnisk fastbunn, L8 Modifisert limnisk sedimentbunn, T29 Grus- og steindominert strand og strandlinje

Viktig rasteområde for vade- og andefugl

Strender og deltaområder er viktige beiteområder for mange vade- og andefugler under trekketidene. Dette gjelder både sand- og mudderstrender. Områder med mye dødt plantemateriale i form av tang- og tarevoller er spesielt attraktive for mange arter, og kan tiltrekke seg store ansamlinger av fugl. Siden slike områder ofte har en relativt liten utstrekning, kan ferdsel i nærheten utløse stor grad av forstyrrelse for furasjerende fugl. Volumet av ferdselen vil derfor være av betydning når man skal vurdere effektene av forstyrrelse på fugl i slike områder.

Aktuelle arter: Mange arter av vade- og andefugler (V/T)

Hekkeområde for rovfugl og ugler (kjent hekkeområde)

For flere av **rovfuglene** og **uglene** finnes det eksakt kjennskap til hekkelokalitetene, for eksempel for **kongeørn** i Rovbase. Dagrovfuglene er særlig sensitive for forstyrrelse under etablering på vårvinteren. For noen områder er det også gjort mer omfattende kartlegging av hekkelokaliteter for rovfugl. Dette er ofte skjerm informasjon som må etterspørres og enhetene skal ikke gjengis på offentlig tilgjengelige kart.

NiN-tilknytning: M1 Grunn marin fastbunn, M3 Fast fjærelte-bunn, M4 Grunn marin sedimentbunn, M8 Helofytt-saltvannssump, L1 Grunn limnisk fastbunn, L2 Grunn limnisk sedimentbunn, L4 Helofytt-ferskvannssump, L7 Modifisert limnisk fastbunn, L8 Modifisert limnisk sedimentbunn, T1 Nakent berg, T6 Strandberg, T8 Fuglefjell-eng og fugletopp, T12 Strandeng, T13 Rasmark, T27 Blokkmark, T32 Semi-naturlig eng, T33 Semi-naturlig strandeng, T34 Kystlynghei, V1 Åpen jordvannsmyr, V3 Nedbørsmyr, V9 Semi-naturlig myr, V10 Semi-naturlig våteng

Aktuelle rødlista arter: hubro (H), jaktfalk (H), sivhauk (H)

Andre aktuelle arter: dvergfalk (H), havørn (H), jordugle (H), kongeørn (H), tårnfalk (H), vandrefalk (H)

Terne- og måkekoloni

Terner og **måker** opptrer gjerne i hekkekolonier, spesielt i strandområder og på øyer og holmer. Der slike områder er kjent, registreres de som en enhet.

Aktuelle rødlista arter: dvergmåke (H), fiskemåke (H), hettemåke (H), krykkje (H), makrellterne (H)

Andre aktuelle arter: gråmåke (H), rødnebbterne (H), sildemåke (H), svartbak (H)

NiN-tilknytning: L1 Grunn limnisk fastbunn, L2 Grunn limnisk sedimentbunn, L4 Helofytt-ferskvannssump, L7 Modifisert limnisk fastbunn, L8 Modifisert limnisk sedimentbunn, M1 Grunn marin fastbunn, M3 Fast fjærelte-bunn, M4 Grunn marin sedimentbunn, M8 Helofytt-saltvannssump, T1 Nakent berg, T6 Strandberg, T8 Fuglefjell-eng og fugletopp, T12 Strandeng, T21 Sanddynemark, T29 Grus- og steindominert strand og strandlinje, T32 Semi-naturlig eng, T33 Semi-naturlig strandeng, T34 Kystlynghei, T35 Løs sterkt endret fastmark, T37 Ny løs fastmark, T43 Plener, parker og lignende, T44 Åker, T45 Oppdyrket varig eng, V1 Åpen jordvannsmyr, V3 Nedbørsmyr, V9 Semi-naturlig myr, V10 Semi-naturlig våteng V13 Ny våtmark

Hekkeområde for lom

Smålommen hekker ofte ved mindre dammer og tjern. Disse kan gjerne være fisketomme. **Storlommen** velger gjerne større, fiskerike vann og innsjøer som hekkeplass. Begge artene er sensitive for forstyrrelse ved reirplassen. Der slike områder er kjent, registreres de som en enhet.

Aktuelle arter: smålom (H), storlom (H)

NiN-tilknytning: L1 Grunn limnisk fastbunn, L2 Grunn limnisk sedimentbunn, V1 Åpen jordvannsmyr, V3 Nedbørsmyr

Grotte

Grotter er viktige oppholdssteder for flaggermus både som overnattingssteder og ved overvintring. Man bør unngå å legge til rette for overnattingscamper (bruk av bål, o.l.) ved slike områder. Der slike områder er kjent, registreres de som en egen enhet i sårbarhetsvurderinga.

Aktuelle arter: flaggermus – flere arter

NiN-tilknytning: T5 Grotte og overheng

NiN-tilknytning: T1 Nakent berg, T6 Strandberg, T29 Grus- og steindominert strand og strandlinje

Funksjonsområder for sel

Man bør unngå å legge til rette for ferdsel nært kjente funksjonsområder for sel. Dette gjelder fremfor alt **steinkobbe** og **havert**.

Steinkobbe finnes langs hele kysten og flere steder langt inn i fjordene. Den bruker skjær, holmer og strender til alle årstider når den ligger og hviler. Særlig sensitiv er den for forstyrrelse under kastinga (juni–juli) og under hårfellinga (august–september).

De viktigste kasteområdene for **haverten** ligger i Froan, Trøndelag, men også andre steder fra Rogaland og nordover til Finnmark. Kastinga skjer på de aller ytterste skjærene, som gir arten relativt god beskyttelse. Områdene brukes i perioden august–desember.

Aktuelle arter: steinkobbe og havert

NiN-tilknytning: T31 Boreal hei, T32 Semi-naturlig eng, V10 Semi-naturlig våteng. Alle i mosaikk med T4 Skogsmark

Trekkeveg for elg og hjort

Man bør unngå å legge til rette for ferdsel nært kjente trekkeveier for hjortevilt. Enkelte områder har etablerte trekk over store avstander. Der slike områder er kjent, registreres de som en egen enhet i sårbarhetsvurderinga.

Aktuelle arter: elg, hjort

NiN-tilknytning: M1 Grunn marin fastbunn, M3 Fast fjærelte-bunn, M4 Grunn marin sedimentbunn, T2 Åpen grunnlendt mark, T29 Grus- og steindominert strand og strandlinje, T34 Kystlynghei

Ynglehi og hvileplasser for oter

Oteren yngler som oftest i huler, i og under trerøtter og døde trær, eventuelt knyttet til større steinblokker, gjerne litt bort fra strandkanten, opp mot skog og kratt. Hvileplassene er gjerne solekspontert og i beskyttelse fra vind, med rask tilgang til vannet. Der slike områder er kjent, registreres de som en egen enhet i sårbarhetsvurderinga.

Aktuelle rødlista arter: Oter

